

خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش آموزان و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی

دکتر حسین زینلی پور*، دکتر اقبال زارعی** و زهره زندی نیا***

چکیده

هدف اصلی این مطالعه بررسی خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش آموزان شهر بندرعباس و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی است. برای جمع آوری اطلاعات در این زمینه از شیوه ی پرسشنامه های محقق ساخته استفاده شده است. نمره ی عملکرد تحصیلی دانش آموزان در این تحقیق برابر با معدل امتحانات نیمسال اول در نظر گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل همه دانش آموزان اول دبیرستان شهر بندرعباس است که در سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۸ مشغول به تحصیل بودند و به روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده اند.

Email: h_zainally@yahoo.com

* استادیار دانشگاه هرمزگان

** استادیار دانشگاه هرمزگان

*** دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی

یافته های تحقیق نشان داده که خودکارآمدی عمومی دختران بیشتر از پسران است. اما بین خودکارآمدی تحصیلی دختران و پسران تفاوت اندکی وجود داشت که معنی داری نیست. همچنین یافته ها نشان داده است که بین خودکارآمدی عمومی و خودکارآمدی تحصیلی با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: خودکارآمدی عمومی، خودکارآمدی تحصیلی، عملکرد تحصیلی.

مقدمه

رشد و بالندگی هر جامعه ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است. بر این اساس همه ساله کشورها مبالغ قابل توجهی از درآمد ملی خود را صرف آموزش و پرورش می کنند. اما بعضی از عوامل وجود دارند که موجب به هدر رفتن بخشی از این سرمایه گذاری ها می شود. در بررسی علل این پدیده، تحقیقات نشان داده که برای شناخت این مشکل علاوه بر عوامل آموزشی، مدیریتی و ساختاری، باید به بعد روانی و اجتماعی دانش آموزان نیز توجه شود؛ لذا نیازها، انگیزه ها، نگرش ها، تمایلات و استعدادهاى خاص دانش آموزان که مبین بعد روانی آنها است، در مطالعه آسیب شناسی نظام آموزشی باید مورد توجه و دقت نظر قرار گیرد (شکرکن، پولادی و حقیقی، ۱۳۷۹). بلوم^۱ در مدل آموزشگاهی خود شواهدی ارائه داده است که ویژگی های عاطفی دانش آموزان در جریان یادگیری، هم نقش علت و هم نقش معلول را ایفا می نماید (بلوم، ۱۹۷۴، ترجمه سیف، ۱۳۷۴). در نتیجه مفهومی که دانش آموزان از خود دارند، کوشش ها و پیشرفت های آنها را تحت تاثیر قرار می دهد. در این رابطه، مفهومی را که افراد از توانایی خود برای انجام کار و فعالیت دارند خودکارآمدی می نامند (بندورا^۲، ۱۹۷۷). بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا، باورهای خود کارآمدی بر انتخاب های افراد، رشته تحصیلی آنان و فعالیت هایی که انجام می دهند، تاثیر می گذارد و افراد تمایل دارند به فعالیت هایی

¹ - Bloom

² - Bandura

پیردازند که از انجام دادن آن‌ها احساس اطمینان کنند و از فعالیت‌هایی که احساس می‌کنند توانایی انجام دادن آن‌ها را ندارند پرهیز نمایند، باورهای خود کارآمدی تعیین می‌کند که افراد تا چه اندازه برای فعالیت‌های خود انرژی صرف می‌کنند و تا چه میزان در برابر موانع مقاومت می‌نمایند (پاجاراس و شانک^۱ به نقل از زارع زاده و کدیور، ۱۳۸۶).

به طور کلی هنگامی که افراد بر این باور باشند که قابلیت‌ها و توانایی‌های لازم برای انجام کار یا فعالیتی را دارند، برای انجام آن تکلیف وقت بیشتری صرف نموده و در نهایت به نتایج بهتری دست پیدا خواهند کرد. ادراک افراد از خود، بر تفکر، انگیزش، عملکرد و هیجانات فرد تاثیر می‌گذارد (پروین^۲، ۱۳۷۴؛ ترجمه کدیور و جوادی، ۱۳۷۴). محققان گزارش کردند که باورهای خودکارآمدی به طور مثبت با پیشرفت تحصیلی رابطه دارند (مولتن^۳، بروان و لنت^۴، ۱۹۹۱؛ به نقل از پاجاراس و شانک، ۲۰۰۱). خودکارآمدی هم چنین روی یادگیری و پیشرفت تحصیلی تاثیر می‌گذارد (شانک، ۱۹۹۱). خودکارآمدی روی انتخاب فعالیت‌ها، تلاش صرف شده^۵، استقامت و پایداری در انجام تکالیف و دستاوردهای تکلیف^۶، تاثیر می‌گذارد. هم چنین خودکارآمدی جزء عواملی است که در عملکرد تحصیلی نقش زیادی دارد و دانش آموزان دارای خودکارآمدی بالا در مقایسه با دانش آموزان دارای خودکارآمدی پایین به پیشرفت‌های بیشتری نایل می‌شوند (کونیوشیمی^۷، ۱۹۹۲؛ به نقل از فراهانی و مرادی، ۱۳۸۰). شواهد تجربی نشان می‌دهد که میان خود کارآمدی و عملکرد تحصیلی رابطه وجود دارد. دانش آموزان دارای خودکارآمدی بالا در انجام تکالیف مدرسه و آزمونهای مربوط به نوشتن، نمرات بالایی داشته‌اند (تاکنمن و سکتن^۸، ۱۹۹۰) سانا و پاسیجر^۱ (۱۹۹۴) نیز در یافته‌اند که دانش

^۱ - Pajares & Schunk

^۲ - Pervin

^۳ - Multon

^۴ - Lent

^۵ - Effort expended

^۶ - Task accomplishment

^۷ - Kuninshimi

^۸ - Takman & Sexton

آموزانی که از خود انتظار بهتر و قضاوت مثبت، دارند از عملکرد بهتری برخوردارند و بر عکس افرادی که انتظار عملکرد پایین و قضاوت منفی از خود دارند، عملکرد آن‌ها ضعیف است (به نقل از کرامتی و شهرآرایی، ۱۳۸۳). مالتون و براون و لنت^۲ (۱۹۹۱) در مطالعه خود گزارش کرده اند که بین باورهای خودکارآمدی و عملکرد، رابطه ($r=0/38$) معنی دار وجود دارد و در این رابطه خودکارآمدی، تقریباً ۱۴ درصد واریانس عملکرد تحصیلی دانش آموزان را تبیین می کند. پنتریج و دی گروت (۱۹۹۰) دریافته اند که میان خودکارآمدی تحصیلی با پیامدهای تحصیلی، مانند نمره امتحانی و نمره های پایان سال تحصیلی همبستگی وجود دارد. پاژر (۱۹۹۶) دریافته است که همبستگی خودکارآمدی و عملکرد تحصیلی از $r=0/49$ تا $r=0/70$ متغیر می باشد. زیمرمن، بندورا و مارتینز- یونز (۱۹۹۲) در پژوهش خودشان دریافته اند که خودکارآمدی تحصیلی میانجی رابطه بین یادگیری خودگردان و پیشرفت تحصیلی است (به نقل از رجبی و همکاران، ۱۳۸۴)

در ارتباط با وضعیت خودکارآمدی بر حسب جنسیت، گزارشات متفاوتی ارائه شده است. برخی از تحقیقات نشان داده که خودکارآمدی دختران بیشتر از پسران است. یافته های کدیور و همکاران (۱۳۸۶) نشان داده که خودکارآمدی ریاضی دختران بیشتر از پسران است. یافته مطالعه مایال^۳ (۲۰۰۲) بیانگر آن است که دختران از خودکارآمدی علمی بیشتری نسبت به پسران برخوردار بوده اند و این تفاوت معنی دار بوده است. تعدادی از محققین گزارش کرده اند که دانش آموزان پسر در دبیرستان و کالج از دانش آموزان دختر در ریاضی، علوم و تکنولوژی اعتماد بنفس بیشتری از خود نشان می دهند (لنت، لوپز و بیسچک، ۱۹۹۱ و پاچارس و میلر، ۱۹۹۴).

¹ - Sana & Pusecher88

² - Multon; Brown & Lent

³ -Mayall

با این وجود، پاجارس (۱۹۹۴) معتقد است که بین خودکارآمدی پسران و دختران تفاوت وجود دارد و براین موضوع تاکید دارد (به نقل از پاجارس و میلر^۱، ۱۹۹۴). تحقیقات کرامتی و شهرآرایی (۱۳۸۳) نشان داده است که میان خودکارآمدی و پیشرفت در ریاضی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ اما تفاوتی میان دختران و پسران در زمینه خودکارآمدی و پیشرفت ریاضی ملاحظه نشده است. یافته های پژوهش بندورا (۱۹۹۳)، گاسبکل و مورفی^۲ (۲۰۰۴)، پاجارس، (۱۹۹۵، ۱۹۹۹) و پنتریج و دی گروت^۳ ۱۹۹۹، عبدی نیا، ۱۳۷۷ و افروز و معتمدی (۱۳۸۶) نشان داده است که بین دختران و پسران در بحث مؤلفه های خودکارآمدی تفاوت معنی داری وجود ندارد.

بنابراین، خودکارآمدی تعیین کننده و پیش بینی کننده قوی، سطح پیشرفتی است که دانش آموزان به آن نائل می شوند. در عصر انفجار اطلاعات، پرورش افراد خود کارآمد با عزت نفس بالا که بتوانند به صورت مستقل به یادگیری پردازند، بسیار مهم تر از انتقال حجم عظیمی از دانش است. بدین جهت به نظر می رسد که علی رغم تحقیقات و تاکیدات پیشین در مورد ابعاد روانی یادگیری - و به ویژه خود کارآمدی - هنوز هم این بعد از یادگیری مورد غفلت واقع شده است؛ لذا این موضوع نیاز به تحقیقات وسیع تری دارد. علاوه بر آن، پیچیدگی رفتار انسان به طور کلی، رفتار متفاوت او در موقعیت ها و مکان های مختلف را می توان دلیل دیگری بر تکرار این گونه تحقیقات دانست. با توجه به اهمیت خودکارآمدی در عملکرد تحصیلی، این تحقیق به دنبال آن است که دریابد وضعیت خودکارآمدی در بین دانش آموزان در شهر بندرعباس چگونه است و به چه میزان با عملکرد تحصیلی آنها ارتباط دارد و وضعیت آن به تفکیک جنسیت چگونه می باشد و آیا بین خودکارآمدی عمومی با تحصیلی ارتباطی وجود دارد یا نه؟

¹ - Pajares & Miller

² - Gaskill & Murohy

³ - Pintrich & De Groot

نتایج این تحقیق می تواند برای دانش آموزان، والدین، معلمان و به طور کلی نظام آموزشی مفید باشد. معلمان با کسب آگاهی و شناخت در مورد خودکارآمدی و نقش آن در عملکرد تحصیلی، می توانند در افزایش اطمینان و اعتماد دانش آموزان نسبت به توانایی هایشان آنها را یاری کنند.

از آنجایی که بسیاری از آنچه که معلمان انجام می دهند، یا می توانند انجام دهند، می تواند روی خودکارآمدی تاثیر داشته باشد، مهم است که معلمان ریشه های قضاوت های خودکارآمدی را بشناسند. لذا با توجه به اهمیت نقش خودکارآمدی در بهبود توانایی های افراد و عملکرد تحصیلی آنها، این تحقیق با هدف کلی بررسی خودکارآمدی دانش آموزان سال اول دبیرستان شهر بندرعباس و ارتباط آن با عملکرد تحصیلی اجرا شده است. بنابراین سوالات پژوهش عبارتند از: (۱) آیا بین خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد؟ (۲) آیا بین خودکارآمدی عمومی دانش آموزان با عملکرد تحصیلی آنها رابطه معنی داری وجود دارد؟ (۳) آیا بین خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان با عملکرد تحصیلی آنها رابطه معنی داری وجود دارد؟ (۴) آیا بین میزان رابطه خودکارآمدی عمومی و تحصیلی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر با یکدیگر تفاوت معنی داری وجود دارد؟

روش تحقیق

در این پژوهش، ابزار جمع آوری داده ها درخصوص خودکارآمدی عمومی و تحصیلی پرسشنامه است و عملکرد تحصیلی برابر با معدل نیمسال اول تحصیلی دانش آموزان در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر پایه اول دبیرستان شهر بندرعباس در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۱۳۸۷ بوده است. نمونه تحقیق شامل ۶۰۸ دانش آموز دختر و پسر سال اول دبیرستان است که به روش نمونه گیری خوشه ای، نمونه گیری شده است و گروه دختران شامل ۳۲۲ نفر و گروه پسران شامل ۲۸۶ نفر است. نمونه گیری بدین

صورت است که از نواحی ۱ و ۲ آموزش و پرورش شهر بندرعباس از هر ناحیه ۵ دبیرستان دخترانه (۳ دبیرستان دولتی و ۲ دبیرستان غیر انتفاعی) و ۵ دبیرستان پسرانه (۳ دبیرستان دولتی و ۲ دبیرستان غیر انتفاعی) به صورت تصادفی انتخاب گردید سپس از هر دبیرستان یک کلاس به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه ها بین دانش آموزان آن کلاس ها توزیع شده است.

برای تهیه پرسشنامه خودکفایتی عمومی از پرسشنامه خودکارآمدی عمومی شرز و همکاران (۱۹۸۲) استفاده شد. این پرسشنامه در مقیاس لیکرت و با ۱۷ سوال تدوین شده است که در مقابل هر سوال، ۵ گزینه از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم، وجود دارد و سوالات مربوط به خودکفایتی تحصیلی از پرسشنامه راهبردهای خودانگیخته پنت ریچ و دگروت (۱۹۹۰) اقتباس شده است. تعداد سوالات این پرسشنامه ۹ سوال است که پس از ویرایش و انجام اصلاحاتی در مقیاس لیکرت ۵ گزینه ای، از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم، تنظیم شده است. روایی پرسشنامه های این تحقیق از طریق نظر خواهی از متخصصین و صاحب نظران اندازه گیری شده است و قابلیت اعتماد آن بر اساس داده های به دست آمده از مطالعه مقدماتی که بین ۳۰ نفر از افراد جامعه آماری توزیع شده بود با استفاده از آلفای کرباخ محاسبه شده است. آلفای کلی پرسشنامه برابر با ۰/۹۳، خودکفایتی عمومی ۰/۸۹ و خودکفایتی تحصیلی برابر با ۰/۹۰ می باشد. قابلیت اعتماد مقیاس خودکارآمدی شرز و همکاران (۱۹۸۲) در پژوهش بختیاری براتی (۱۳۷۶) ۰/۷۹ و در پژوهش عبدی نیا (۱۳۷۷)، ۰/۸۵ و در پژوهش اعراییان و همکاران (۱۳۸۳)، ۰/۹۱ گزارش شده است.

برای تحلیل داده های به دست آمده، ابتدا به طیف پنج درجه ای لیکرت ارزش های عددی ۱ تا ۵ نسبت داده شد و سپس داده های پژوهش با استفاده از آماره های توصیفی میانگین، انحراف استاندارد و ضریب همبستگی و آمار استنباطی آزمون و تفاوت ضریب همبستگی و آزمون t، تحلیل شده است.

یافته ها

سوال اول پژوهش: آیا بین خودکارآمدی عمومی و تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنی داری وجود دارد؟

در رابطه با سوال اول پژوهش، یافته ها نشان می دهد که خودکارآمدی عمومی دختران با میانگین ۶۲/۸۲ و انحراف استاندارد ۱۲/۲۰ از میانگین خودکارآمدی عمومی دانش آموزان پسر که برابر با ۵۹ و انحراف استاندارد ۱۲/۱۷ است، به میزان ۳/۸۲ نمره تفاوت دارد و در ارتباط با خودکارآمدی تحصیلی، این تفاوت کمتر است. همچنین خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان دختر با میانگین ۳۴/۴ و انحراف استاندارد ۷ از میانگین خودکارآمدی تحصیلی پسران که برابر با ۳۴/۱ و انحراف استاندارد است به میزان ۰/۳ تفاوت دارد. محققان برای پاسخ به سوال اول تحقیق، این تفاوت بین خودکارآمدی عمومی و تحصیلی را کمک آزمون t گروه های مستقل آزمون کرده است. اطلاعات مربوط به این آزمون در جدول شماره ۱ درج شده است. یافته ها نشان می دهد که تفاوت خودکارآمدی عمومی دختران با پسران با مقدار $t = ۳/۸۵$ و درجه آزادی ۶۰۶ در سطح ۰/۰۱ معنی دار است؛ ولی تفاوت خودکارآمدی تحصیلی بین دختران با پسران با مقدار $t = ۰/۵۸۴$ و درجه آزادی ۶۰۶ از نظر آماری معنی دار نیست.

جدول شماره ۱: داده های آزمون t به تفکیک نوع خودکارآمدی و جنسیت

متغیر	میانگین پسر	انحراف استاندارد	میانگین دختران	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی داری
خودکارآمدی عمومی	۵۹	۱۲/۱۷	۶۲/۸۲	۱۲/۲۰	۳/۸۵*	۶۰۶	۰/۰۱
خودکارآمدی تحصیلی	۳۴/۱	۶/۱	۳۴/۴	۷	۰/۵۸۴	۶۰۶	۰/۵۵۹

* معنی داری در سطح ۰/۰۱ و ** معنی داری در سطح ۰/۰۵

سوال دوم پژوهش: آیا بین خودکارآمدی عمومی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معنی داری وجود دارد؟

برای پاسخ به سوال دوم پژوهش، ضریب همبستگی بین خودکارآمدی عمومی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی محاسبه شده است. نتایج این محاسبه در جدول شماره ۲ درج شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که بین خودکارآمدی عمومی و پیشرفت تحصیلی، به میزان ۰/۵۹۷ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و این رابطه در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. این یافته نشان می دهد که افرادی که نمره خودکارآمدی بالاتری دارند از پیشرفت تحصیلی بالاتری نیز برخوردارند.

سوال سوم پژوهش: آیا بین خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان با پیشرفت تحصیلی آنها رابطه معنی داری وجود دارد؟

برای پاسخ به این پرسش پژوهشی، ضریب همبستگی بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان محاسبه شده است و حاصل این محاسبه در جدول شماره ۲ درج شده است. یافته ها در ارتباط با سوال سوم پژوهش نشان می دهد که بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی به میزان $r=0/495$ رابطه مثبت معنی دار وجود دارد و این رابطه از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ تایید می شود. این یافته بدین معنی است که دانش آموزانی که دارای خودکارآمدی تحصیلی بیشتری هستند، از پیشرفت تحصیلی بهتری نیز برخوردار خواهند بود.

جدول شماره ۲: داده های مربوط به ضریب همبستگی بین خودکارآمدی عمومی و

تحصیلی با پیشرفت تحصیلی

پیشرفت تحصیلی	متغیر ملاک متغیر پیش بین
$r=0/597^{**}$	خودکارآمدی عمومی
$r=0/495^{**}$	خودکارآمدی تحصیلی
$r=0/519^{**}$	خودکارآمدی عمومی پسران
$r=0/691^{**}$	خودکارآمدی عمومی دختران
$r=0/392^{**}$	خودکارآمدی تحصیلی پسران
$r=0/701^{**}$	خودکارآمدی تحصیلی دختران

* معنی داری در سطح ۰/۰۱ و ** معنی داری در سطح ۰/۰۵

سوال چهارم پژوهش: آیا بین میزان رابطه خودکارآمدی عمومی و تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر با یکدیگر تفاوت معنی داری وجود دارد؟

در ارتباط با تفاوت بین ضرایب همبستگی موضوع سوال چهارم پژوهش، یافته ها نشان می دهد که میزان ضریب همبستگی خودکارآمدی عمومی دختران با پیشرفت تحصیلی، از میزان همبستگی خودکارآمدی پسران با پیشرفت تحصیلی، به میزان $0/172$ بیشتر است. این تفاوت از روش آزمون معناداری ضریب همبستگی بین دو گروه مستقل اخذ شده است. ارزش $Z = 3/35$ بدست آمده بزرگتر از نمره $Z = 2/58$ می باشد و در سطح $0/01$ معنی دار است.

یافته ها نشان می دهد که ضرایب همبستگی بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دختران و پسران با اندازه های 322 و 286 به ترتیب $0/70$ و $0/392$ می باشد و بین این ضرایب همبستگی به میزان $0/31$ ، اختلاف وجود دارد. برای اندازه گیری معنی داری این تفاوت، از روش آزمون تفاوت دو ضریب همبستگی در نمونه مستقل استفاده شده است. ارزش Z محاسبه شده برابر با $5/60$ از $Z = 2/58$ بیشتر است و بنابراین تفاوت بین این دو ضریب از نظر آماری در سطح $0/01$ معنی دار است.

بحث و بررسی و نتیجه گیری

یافته های تحقیق نشان داده است که برداشت و مفهومی که دانش آموز از توانایی خود در انجام کارها و تکلیف دارد، با پیشرفت تحصیلی او در ارتباط است. این یافته از یافته پروین، 1374 ، پاجاراس و شانک، 1996 ، حمایت می کند همچنین این تحقیق نشان داده است که بین خودکارآمدی عمومی و پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت وجود دارد. چنانچه دانش آموز از توانایی و شایستگی خود در برخورد با مسائل زندگی برداشت خوبی داشته باشد؛ در انجام تکالیف تحصیلی خود بهتر عمل می کند و موفق تر است؛ در مقابل، آنهایی که توانایی و قابلیت خود را در سطح پایینی ارزیابی کنند، در پیشرفت تحصیلی از موفقیت کمتری برخوردار خواهند بود. این یافته با یافته کانوشیمی، 1992 ؛ مولتن و براون لنت، 1991 ؛ شانک، 1991 ؛ تاکمن و

سکتن ۱۹۹۰؛ سانا و پاسیچر ۱۹۹۴؛ پازر ۱۹۹۶ همسواست. علاوه بر این، یافته های این تحقیق نشان داده است که بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی نیز رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این یافته در حمایت از یافته های پنتریج و دیگروت ۱۹۹۰ و زیمرمن، بندورا و مارتیز- یونز ۱۹۹۲ می باشد.

یافته های این تحقیق نشان داده است که بین خودکارآمدی عمومی ادراک شده ی دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود دارد و میزان خود کارآمدی عمومی دختران بیشتر از خودکارآمدی پسران بوده است. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات پاچارس (۱۹۹۴) و (۱۹۹۷) و مایال ۲۰۰۲ همسو است. پیشرفتهای تحصیلی و علمی و فرهنگی دختران در سال های اخیر به مراتب بیشتر از پسران است. افزایش دانشجویان دختر و کسب مقام های علمی، همه بیانگر عملکرد بهتر دختران نسبت به پسران است و تأییدی بر یافته این تحقیق می باشد. اما یافته های این تحقیق در زمینه خود کارآمدی عمومی با یافته های پژوهش بندورا (۱۹۹۳)، کاسبکل و مورفی (۲۰۰۴)، پاچارس، (۱۹۹۵، ۱۹۹۹) و پنتریج و دی گروت ۱۹۹۹، عبدی نیا، ۱۳۷۷ و افروز و معتمدی (۱۳۸۶) که نشان داده بودند که بین دختران و پسران در زمینه ی مؤلفه های خودکارآمدی تفاوت معنی داری وجود ندارد همسو نیست. در این زمینه روانشناسان معتقدند که تفاوت های مربوط به جنس، حاصل ادراک های است که ریشه در عوامل اجتماعی و فرهنگی دارد و اکتسابی هستند (پاچارس و میلر، ۱۹۹۴). اما یافته های تحقیق در ارتباط با خودکارآمدی تحصیلی نشان می دهد که بین دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و تفاوت بدست آمده بین دو جنسیت مربوط به ادراک خودکارآمدی عمومی است. این یافته همسو با یافته کرامتی و شهر آرای، پاچارس (۱۹۹۴) است و با یافته کدیور و همکاران (۱۳۸۰) و مایا (۲۰۰۲) ناهمسو است و از یافته های آنها حمایت نمی کند. این ناهمسو شاید به این دلیل باشد که یافته های تحقیق کدیور و همکاران در ارتباط با درس ریاضی است؛ در حالیکه در این تحقیق نمره همه دروس اول دبیرستان مد نظر بوده است. با این وجود میزان پیشرفت تحصیلی

دختران از پسران بهتر است. این یافته نشان می‌دهد که عوامل دیگری به جز مولفه خودکارآمدی در ایجاد این تفاوت موثر بوده که نیاز به مطالعه بیشتر دارد.

به طور کلی در این پژوهش نتیجه گیری می‌شود که میزان خودکارآمدی عمومی دانش آموزان دختران بهتر از پسران است. یعنی قضاوت دختران از توانایی و مهارت شان برای عملکرد و فعالیت، بهتر از پسران بوده است. این یافته نشان می‌دهد که تفاوت خودکارآمدی عمومی بر حسب جنسیت در حال رشد است و از آنجایی که این باور، تحت تاثیر ارزش ها و فرهنگ و روش تربیتی در جامعه است، بیانگر نوعی تحول و تغییر در این زمینه است که این تفاوت را موجب شده است. با عنایت به این یافته می‌توان گفت که تقویت احساس خودکفایتی عمومی و تحصیلی هم وظیفه و مسئولیت خانواده و هم مدرسه است و این دو کانون مهم باید به این موضوع توجه داشته باشند و فعالیت های آنها مکمل یکدیگر باشد.

نتیجه دیگر این تحقیق، وجود رابطه مثبت و معنی دار بین سازه خودکارآمدی عمومی و تحصیلی، با پیشرفت تحصیلی است. بر این اساس می‌توان گفت که خودکارآمدی ابزار مهمی در دست مربیان، مشاوران و والدین و سایر متخصصین برای تغییر در رفتار تحصیلی دانش آموزان است. همچنین یافته ها نشان داده که در ارتباط با خودکارآمدی تحصیلی بین دختران و پسران، تفاوت معنی داری وجود ندارد و تفاوت به دست آمده بین دو جنسیت مربوط به ادراک خودکارآمدی عمومی است. با این وجود میزان پیشرفت تحصیلی دختران از پسران بهتر بوده است و این حاکی از آن است که عوامل دیگری به جز مولفه خودکارآمدی در ایجاد این تفاوت، نقش داشته که نیاز به پژوهش بیشتری دارد.

محدودیت های پژوهش

این تحقیق همانند سایر تحقیقات در حوزه علوم انسانی با محدودیت های روبرو بوده است که در اینجا به آنها اشاره می‌شود:

- نمرات نیمسال اول دانش آموزان نمی تواند بهترین شاخص برای پیشرفت تحصیلی باشد. به نظر می رسد در صورت وجود آزمون های معیار شده برای پیشرفت تحصیلی، یافته ها از اطمینان بیشتری برخوردار خواهد بود.

- اطلاعاتی درباره وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده ها، وضعیت آموزش و امکانات مدارس و وضعیت دبیران جمع آوری نشده است.

منابع

- ۱- ذاعرایان، ا.، خداپناهی، م. ک.، حیدری، محمود و صالح صدق پور، بهرام (۱۳۸۳). بررسی رابطه باورهای خودکارآمدی بر سلامت روانی و موفقیت تحصیلی دانشجویان، فصلنامه روانشناسی، ۴(۳۲)، ۳۷۱-۳۶۱.
- ۲- افروز، غلامعلی، معتمدی(۱۳۸۶). خودکارآمدی و سلامت روانی در دانش آموزان عادی و تیزهوش. فصلنامه روانشناسان ایرانی، ۲(۶).
- ۳- بلوم، ب. (۱۹۷۴). ویژگی های آدمی و یادگیری آموزشی، ترجمه علی اکبر سیف (۱۳۷۴). تهران: نشر دانشگاهی.
- ۴- بختیاری براتی، س. (۱۳۷۶). بررسی رابطه ساده و چندگانه متغیرهای خوداثربخشی، عزت نفس و خودیابی با عملکرد تحصیلی در دانش آموزان سال سوم نظام جدید شهر اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۵- پروین، ای لارنس (۱۳۷۴). روان شناسی شخصیت. ترجمه محمد جعفر جوادی و پروین کدیور، تهران: رسا.
- ۶- پیرحسینلو، س. (۱۳۸۲). بررسی رابطه ی بین خودکارآمدی ریاضی، اضطراب ریاضی، انتظار عملکرد ریاضی در پیشرفت ریاضی دختران و پسران دبیرستان های دولتی منطقه ۲ تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران دانشگاه تربیت معلم.
- ۷- رجبی، غ. ر، شهینی بیلاق، م.، شکرکن، ح. و حقیقی، ج. (۱۳۸۴). بررسی رابطه علی جنسیت، عملکرد قبلی ریاضی، منابع خودکارآمدی ادراک شده ریاضی، هدف گذاری، باورهای خودکارآمدی

- ریاضی و سبک های اسنادی با عملکرد بعد ریاضی در دانش آموزان سال دوم دبیرستانهای شهر اهواز. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳(۳)، ۱۳۹-۱۰۱.
- ۸- زارع، ک. و کدیور، پ. (۱۳۸۶). مقایسه خودکارآمدی و خلاقیت در دانش آموزان کاربر اینترنت و دانش آموزان غیر کاربر، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱(۸۹)، ۱۳۳-۱۱۱.
- ۹- شکرکن، ح.، پولادی، م. ع. و حقیقی، ج. (۱۳۷۹). بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستان های پسرانه شهرستان اهواز. مجله علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۷(۳ و ۴)، ۴ و ۳.
- ۱۰- عبدی نیا، م. (۱۳۷۷). بررسی روابط خودکارآمدی جهت گیری هدفی، یادگیری خودگردان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سوم راهنمایی، رساله کارشناسی ارشد دانشکده روان شناسی، دانشگاه تهران.
- ۱۱- فراهانی، م. ن. و کرامتی، ه. (۱۳۸۱). بررسی رابطه ی خودکارآمدی ادراک شده دانش آموزان سوم راهنمایی شهر تهران و نگرش آنها نسبت به درس ریاضی با پیشرفت ریاضی آنها، فصلنامه علوم انسانی دانشگاه الزهراء، ۱۲(۴۲)، ۱۲۴-۱۰۵.
- ۱۲- کدیور، پ. (۱۳۸۰). بررسی سهم باور های خودکارآمدی، خودگردانی و هوش در پیشرفت درسی دانش آموزان به منظور الگویی برای یادگیری بهینه. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- ۱۳- کرامتی، ه. و شهر آرایسی، م. ن. (۱۳۸۳). بررسی نقش خودکارآمدی ادراک شده در عملکرد ریاضی. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۳(۱۰)، ۱۱۵-۱۰۳.
- ۱۴- ماهر، ف. (۱۳۶۹). اصطلاح شناسی. مشهد: آستان قدس رضوی.
- 15- Bandura, A. (1993). Perceived Self- efficacy in Cognitive Development and Functioning. *Educational Psychology*, 28 (2), 117-118.
- 16- Bandura, A. (1997). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs. N.J: Prentice-Hall.
- 17- Gaskill, P.J. & Murohy, p.k. (2004). Effects of a Memory Strategy on second- graders performance and self- efficacy. *Contemporary Educational psychology*. 29(). 27-49.

- 18- Lent, R.W., Lopez, F.G. & Bieschke, K.J. (1991). Mathematics self-efficacy: sources and relation to science – based career choice. *Journal of Counseling Psychology*, 38(), 424 – 430.
- 19- Mayall, H. J. (2002). An exploratory/ descriptive look at gender differences in technology self-efficacy and academic self- efficacy in the Global Ed Project. PhD. dissertation, the University of Connecticut.
- 20- Multon. K.D.; Brown. S.D; Lent. R. W. (1991). Relation of self efficacy beliefs to academic outcomes: A Meta – analysis investigation. *Journal of counseling psychology*, 38(), 30-38
- 21- Pajares, F. (1996). Self efficacy beliefs in Academic settings. *Review of Educational research*, 4 (66). 543-578.
- 22- Pajares, F. (1996). Self- efficacy beliefs and mathematical problem-solving of gifted students. *Contemporary Educational Psychology*, 21(), 325-344.
- 23- Pajares, F. (1999). *Current Direction in self efficacy research*. Emory University in M. Macher &P.R. Pintrich (Eds) *Advances in Motivation and achievement* Green Wich, Ct: JAIPress.
- 24- Pajares, F, & Miller, M.D. (1994). Role of self- efficacy and self concept belief in mathematical problem solving a path analysis. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 193-203.
- 25- Pajares, F, & Schunk, D.H. (2001). *Self-beliefs and school success: Self-efficacy, self- concept and school achievement*. Edited by R. Riding and S. Rayner. American, Cardora (Eds): Able publishing Anderson.
- 26- Pajares. F, Schunk, D.H. (1996). *Self - efficacy, self - concept and academic achievement*. New York: Psychology of education.
- 27- Pintrich, P.R. & De Groot. E.V. (1990). Motivational and self regulated learning components of class room academic performance. *Journal of educational psychology*. 82.33-40.
- 28- Schunk, D. H. (1991). Self - efficacy and academic motivation. *Educational psychologist*. 26. 207 – 231.

- 29- Zimmerman, B.J, Bandura, A, & Martinez- Pons, M. (1992). Self-Motivation for academic attainment: The role of self- efficacy beliefs and personal goal- setting. *Review of Educational Research*, 29(3), 663-676.

Archive of SID